

„NU MAI DORESC SĂ PICTEZ BUJORI...”

— Ars poetica lui Aurel Popp —

IMOLA KISS

Aurel Popp, personalitate marcantă a picturii românești contemporane a văzut lumina zilei la 30 august 1879 în comuna Căuaș. Viața și opera artistului sunt puternic legate de Satu Mare, orașul care nu l-a înțeles niciodată, dar care l-a rechemat de pretutindeni pentru a-l putea din nou alunga...

Aurel Popp a fost un revoluționar în adevăratul înțeles al cuvântului. Sufletul său pur de artist credea că picturile lui inspirate din realitate, vor fi odată înțelese și prin ele va putea schimba lumea, făcând-o mai frumoasă, mai dreaptă.

Rămânând orfan de tată la numai trei ani, cunoaște foarte repede vicisitudinile vieții. Singurul său sprijin și unica speranță era talentul. În 1903 absolvă Școala superioară de desen și caligrafie din Budapesta. În anul patru al studenției are prilejul să facă o excursie de studii în Italia; Roma, Siena, Perugia, Assisi, Orvieto își dezvăluie pe rând în fața lui miraculoasele secrete. Capodopera lui Michelangelo „Judecata de apoi” din catedrala de la Orvieto exercită o deosebită influență asupra tânărului artist.

În 1904 primește ordinul de chemare, îndeplinindu-și stagiul militar la Viena. Ca un artist adevărat vizitează muzeele imperiale și urmează cursurile de desen ale Academiei de bele-arte.

„Cea mai mare parte a timpului meu liber îl petreceam în muzee. N-am cunoscut pe nimeni în acel imens oraș decât pe Rembrandt, Rubens, Velasquez și ceilalți pe care așteptam de foarte multă vreme să-i văd în original. Aici s-au conștientizat în mine dificultățile vocației și tot aici au început pentru mine frământările ce au dus până la autoflagelare, când n-am reușit să realizez ce mi-am propus... Pentru că mereu, când am ocazia să văd capodopere executate în trecut, recunosc: sunt foarte frumoase — îmi scot părăria în fața lor dar... aș fi dorit altceva, ceva mai apropiat de lumea mea sufletească, de conștiința mea tulburată, de năzuințele mele cărora încă nu le pot da expresie... Întotdeauna trăia în mine mai puternic aspirația spre progres, decât admirația față de trecut... Înainte, înainte... totdeauna trebuie să privești înainte și în urmă numai pentru a lua la cunoștință că spiritul uman, talentul și imboldul subconștient și atunci doreau să atingă absolutul ca astăzi...”¹.

¹ Aurel Popp, *Și asta a fost viață*, Ed. Dacia, Cluj Npoca, 1977, p. 57.

În 1905 îl găsim la Satu Mare ca desenator tehnic, apoi profesor de desen. Starea deplorabilă a învățământului artistic sătmărean îl determină să ia o grabnică hotărâre: în 1908 publică broșura: „Despre situația artistică și de artizanat a orașului nostru”², în care încearcă să pună bazele educației artistice moderne prin aplicarea unei noi metodologii. Artistul este de părere că: „cultivarea frumosului este nu numai un interes personal, ci și unul colectiv; nu numai individul izolat, dar și imaginea colectivă se transformă prin practica frumosului”³.

Cu toate că era înzestrat de la natură cu un mare talent, Aurel Popp s-a străduit toată viața să-și perfecționeze cunoștințele. Cele însușite la Academia de la Budapesta au stat doar la baza studiilor de mai târziu. În 1910 se ivește ocazia perfecționării studiilor la Paris, la Academia Julien, foarte des frecventată de tinerii artiști ardeleni la începutul secolului nostru. La Paris Aurel Popp își dă seama că „... adeseori pensula mea este mai isteată decât mine însumi... Acele numeroase viziuni noi și decepționante, acele frământări în jurul esenței picturii și diversele rătăcirii ale numeroaselor „isme” pricinuiesc deziluzionarea mea de pictură...”⁴.

Se întreabă des de rostul talentului în cazul în care nu este supus unui crez puternic și nu este hrănit de convingere. Talentul — se întreba — are oare vreun rost când nu este subordonat unei credințe, când nu este susținut de convingeri? Dar care ar fi oare scopul căruia un artist și-ar putea închina viața? Cu un puternic spirit critic a alcătuit un bilanț neobișnuit și nedrept al activității sale artistice de zece ani: „tehnică ostentativă, jonglerie fără vreo intenție sau scop mai înalt... teme minore, peisaje călduțe de pe malul Someșului, cu sau fără figuri, „mai-muțările academice”, sau imitații după pictori „plein-air-iști”...”⁵ Încă de la începutul activității sale artistice s-a delimitat de impresionism, cu toate că multe peisaje trădează incontestabil această influență. „Arta celor de la Barbizon aparent creează impresia că operele de artă nu trebuie să spună nimic. Judecându-i după subiecte, aproape sigur este așa, dar asta este numai prima impresie, superficială, căci nu trebuie să uităm de compozițiile impresionistilor, care ne dovedesc contrariul. Dar cu toate acestea, cei de la Barbizon au intrat în conștiința oamenilor de parcă ar fi evitat orice conținut ideologic”⁶.

Aurel Popp este socotit de istoria artei un excentric, căci toți contemporanii săi au trăit și creat în mirajul Coloniei de la Baia Mare, în timp ce el declară: „sistemul de breaslă băimărean lor le este convenabil, dar ce pot face cei ce nu se împărtășesc din giulgiul Christului Hollósy—

² *Despre situația artistică și de artizanat a orașului nostru*, Tipografia „Pázmány” Satu Mare, 1908.

³ *Ibidem*

⁴ Aurel Popp, *Din zi în zi* — însemnări autobiografice — Manuscris aflat la Arhivele Statului Satu Mare.

⁵ Raoul Șorban — Banner Zoltán, *Aurel Popp*, Ed. Meridiane, București, 1968, p. 14—15.

⁶ *Câteva cuvinte despre frământările artei noastre plastice* — Manuscris aflat la Arhivele Statului Satu Mare.

Ferenczy⁷: oricât i-am tăvăli în poleiala originalității, totuși rămân imitatorii Barbizonului⁸.

Artistul își explică astfel punctul de vedere: „mie în artă nu-mi plac experimentele, nu accept decât știința și filosofia și nu pe cei ce cultivă ceea ce se numește l'art pour l'art⁹. Deși fondarea în 1896 a Școlii de pictură de la Baia Mare a însemnat o adevărată revoluție în arta transilvăneană, această revoluție a fost necesară și foarte utilă pentru că s-a opus metodicii greșite a academiilor, în locul rețetelor i-a îndreptat pe elevi spre observarea umilă și atentă a naturii, a eliberat arta de limitele gustului mic burghez, dar pe lângă această mare realizare a dus la neglijarea sau chiar la disprețul tehnicii. La Baia Mare s-a învățat o *VIZIUNE ARTISTICĂ* și nu *O MESERIE*. Dar la bazele unei arte stă în primul rând meseria. Nu se poate exprima desăvârșit numai cel ce este stăpân pe meserie. Spre deosebire de concepția băimărenilor Aurel Popp spunea: „artistul să fie STĂPÂNUL și nu sclavul naturii¹⁰. Întotdeauna aspira spre mai mult și mai bine. Declara: „Am fost și sunt și astăzi un revoluționar atât în viață cât și în artă... Toate acțiunile mele sunt premeditate și au un profund conținut moral. Caut știința înainte de toate...¹¹.

Prima conflagrație mondială și-a pus amprenta sângeroasă asupra întregii sale creații artistice. Pentru Aurel Popp primul război mondial a început la 1 august 1914, când a primit ordinul de chemare. Acest moment a fost immortalizat într-un tablou foarte reușit (Planșa XXX), pe care însă nu l-a terminat niciodată. În autobiografia artistului găsim o descriere foarte fidelă a acestui eveniment: „M-am înrolat ca un cetățean nevinovat la 1 august 1914. Mi s-a înmănat ordinul de chemare, chiar când pictam în Grădina Romei modelele ce-și luau într-o atmosferă pașnică micul dejun la masa frumos aranjată cu fața de masă galbenă... Tabloul există și astăzi cu următoarea inscripție: „Interrorupu le 1-er Août 1914, au son des cloches de midi, lorsque j'ai reçu ma convocation pour la guerre mondiale...¹². Culorile pure, reci trădează influența băimăreană. Încetul cu încetul sunetul clopotelor se transformă în bubuituri de tunuri și iau naștere operele cele mai realiste, dar totodată cele mai impresionante și zguduitoare ale artistului ciclul „închinat războiului: „Atacul“ (1916), „Cine-l știe?“ (1916), „Erou necunoscut“ (1925), (Pl. XXXII), pictând Guernica primului război mondial într-o singură figură umană. Memoriile din război: oroarea, groaza, chinul, protestul sunt concentrate în expresivitatea curajoasă a tablourilor cu caracter antirăzboinic de mai târziu. Deja în șanțurile de apărare de pe front începe schițarea ciclului de opere antirăzboinice, această istorie pictată, care prin valoarea artistică și ideologică ocupă un loc bine meritat în pictura europeană. În istoria artei

⁷ *Criza artei plastice transilvănene* (Cu ocazia expoziției de pictură Nagy Oszkár, în Keleti újság V, nr. 300 din 30 dec, 1922.

⁸ Aurel Popp, *Din zi în zi*.

⁹ Dintr-o scrisoare a lui Aurel Popp din 23.X.1931 adresată lui Emil Isac — Manuscris aflat la Arhivele Statului Satu Mare.

¹⁰ Dintr-o scrisoare (neexpediată) a lui Aurel Popp, din 14 februarie 1948, adresată pictorului Gh. Florian din Paris în *Și asta a fost viață*, p. 16.

¹¹ *Idem* p. 60

¹² *Ibidem*, p. 151

„JE NE VEUX PLUS PEINTRE DE PIVOINES...“

L'ars poetica d'Aurel Popp

(Résumé)

L'étude s'efforce de clarifier la signification de l'art d'une grande personnalité de la vie artistique de Satu Mare, Aurel Popp. Né le 30 août 1879 à Căuș, fils d'un prêtre greco-catholique, il fit ses études à Carei, puis à l'Ecole Supérieure des Beaux — Arts à Budapest, où il a l'occasion de faire un voyage d'études en Italie. A Roma, Sienna, Perugia, Assisi, le jeune artiste connaît les merveilles de la Renaissance. Il visite aussi les grands musées de Vienne, de Madrid, d'Amsterdam. Aurel Popp termine sa formation artistique à l'Académie Julien de Paris.

Comme tous les artistes de Transylvanie du début du XXe siècle, Aurel Popp a été en contact avec la colonie d'artistes de Baia Mare, mais il n'a pas donné d'importance à l'impressionnisme. La source d'inspiration a toujours été la vie, la réalité quotidienne.

La première guerre mondiale à laquelle l'artiste a participé a beaucoup marqué sa vie, son activité artistique.

Aurel Popp c'est le premier peintre qui a immortalisé la guerre chimique avec les gaz.

Comme peintre il a délaissé les natures statiques, les paysages, pour lui l'art véritable se trouve dans la composition.

Il s'est énormément intéressé à la création où s'est imposé comme représentant de la nouvelle génération.

Aurel Popp un grand artiste il a donné à, son œuvre une résonance particulière au milieu des autres œuvres plastiques Transylvaniennes.

BIBLIOGRAFIE

1. AUREL POPP — *Și asta a fost viață...* Ed. Dacia Cluj Napoca 1977.
2. RAOUL ȘORBAN, BANNER ZOLTAN — *Aurel Popp*, Ed. Meridiane, București, 1968.
3. ERDŐS IUDITA — *Catalog Patrimonial Aurel Popp (1879—1979)*, Satu Mare 1979.